

בס"ד

השפעתו של משה על תוצאות חטא העגל לפרשת כי תשא

(טז) ובמה ינדע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה: פרק ל"ד: (ט) ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו:

(י) ויאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה יהוה כי נורא הוא אשר אני עשה עמך: גם קרינת פניו של משה באה יחד עם כפרה לאומית מסוימת לכלל ישראל:

(כט) ויהי ברכת משה מהר סיני ושני לחת העדת ביד משה ברכתו מן הקדש ומשה לא ידע פי קנו עור פניו בדברו אתו:

נסקור בקצרה את השלבים השונים בתגובה לחטא:

3. השלבים השונים בתגובה לחטא

שלב א'

1. שמות ל"ב: (ז) וידבר יהוה אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים: (ח) סרו מהר מן הדבר אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהינו ישכאל אשר העלנו מארץ מצרים: (ט) ויאמר יהוה אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא: (י) ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול:

הקב"ה אומר למשה לרדת מההר, מאחר שישראל עבדו את עגל הזהב. הקב"ה חושב להשמיד את כל ישראל, ולמנות את משה לאבי האומה החדשה.

2. (יא) ויחל משה את פני יהוה אלהיו ויאמר למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכת גדול וביד חזקה: (יב) למה יאמרו מצרים לאמר ברה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך: (יג) זכר לאברהם ליצחק ולישכאל עבדיך אשר נשבעת להם בן ותדבר אלהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם: (יד) וינחם יהוה על הרעה אשר דבר לעשות לעמו:

משה מתחנן בפני הקב"ה שישלח לעם, והוא אכן שוקל את הדברים שנית.

...משה יורד מההר, שובר את הלוחות, משמיד את עגל הזהב ובפקודתו הורגים הלויים שלשת אלפים איש מישראל.

(ל) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל יהוה אולי אכפרה בעד חטאתכם:

משה מול הקב"ה

בשעור בשנה שעברה עסקנו בסיבות שהובילו לחטא העגל ובמהות החטא. בשיעורנו זה ננסה להבין את מה שהתרחש בעקבות החטא.

במוקד עיוננו עומדים ניסיונותיו של משה לשנות את המצב הנורא שנוצר בעקבות החטא, לאחר שרצה הקב"ה להשמיד חו"ח את עם ישראל:

1. שמות ל"ב

(ט) ויאמר יהוה אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא: (י) ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול:

ותגובתו של הקב"ה למאמציו של משה:

(יד) וינחם יהוה על הרעה אשר דבר לעשות לעמו:

מתוך הדברים, נוכל להתחיל ולרדת לעומק כוונת חז"ל, שראו את חטא העגל כנקודת מפנה בהיסטוריה הרוחנית היהודית, שאינה דומה המציאות שלפניו למציאות שלאחריו.

במרכז השיעור עומד קטע די ארוך, המתחיל בפרק ל"ב, ז ומסתיים בסוף הפרשה.

כבר בקריאה ראשונית ניתן להבחין שמשה חוזר ומתפלל, חוזר ופונה אל ה' מספר פעמים, ויש להבין את משמעותו של כל שלב ושלב בהתדיינות זו.

יתר על כן, מהכתוב עולה תחושה חזקה של מעין מאבק בין משה, כדמות פרטית, לבין הקב"ה, הנענה אט אט לבקשותיו.

הנושא הלאומי מעורב בתוך סיפורו של משה כפרט.

משה כאדם פרטי מבקש לראות את 'כבודו' ולדעת את 'דרכיו' של ה', ובתוך בקשתו שזורה גם בקשת הסליחה לעם ישראל.

דוגמאות נוספות לשזירה זו של המעמד הפרטי של משה והצרכים הלאומיים של עם ישראל הנמצאת בשימוש של משה ביחסיו הקרובים עם הקב"ה כדי לבקש רחמים על ישראל:

2. שזירת המעמד הפרטי של משה והצרכים הלאומיים של עם ישראל

פרק ל"ב: (לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת:

פרק ל"ג: (יג) ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה פי עמך הגוי הזה:

שלב ב'

1. משה חוזר לקב"ה ומבקש מחילה.

(לא) וַיִּשָׁב מֹשֶׁה אֶל יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי חָטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְדֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהִי זָהָב: **וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אֵין מַחְיֵי נָא מִסַּפְרֶךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ:**

2. הקב"ה אומר למשה שהוא יחליט את מי למחות מהספר, ובינתיים - "ועתה לך נחה את-העם". בשלב זה, מכה הקב"ה בעם על העגל.

(לג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה מִי אֲשֶׁר חֲטָא לִי אֶמְחֶנּוּ מִסַּפְרֵי: (לד) **וְעַתָּה לֵךְ נַחֵה אֶת הָעָם אֶל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ הַיּוֹם מִלֹּאכִי לֵךְ לְפָנֶיךָ וּבָיִים פִּקְדֵי וּפְקֻדֹתַי עֲלֵהֶם חַטָּאתָם: (לה) וַיִּגַּף יְהוָה אֶת הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשָׂה אַהֲרֹן:**

3. פרק ל"ג: (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵךְ עֲלֵה מִזֶּה אֶתְּךָ וְהָעָם אֲשֶׁר הִעֲלִית מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לִזְרַעְךָ אֶתְנֶנָּה: (ב) וְשִׁלַּחְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ וְגֵרְשִׁיתִי אֶת הַכְּנַעֲנִי הָאֶמְרִי וְהַחֲתִי וְהַפְרָזִי הַחֹזִי וְהַיְבוּסִי: (ג) אֶל אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עִם קִשָּׁה עָרַף אֶתְּךָ וְאֶכְלֶךָ בְּדָרֶךְ: משה מציב את אהל מועד מחוץ למחנה.

שלב ג'

1. משה פונה אל ה':

(יב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה רְאֵה אֶתְּךָ אֶמְרֵי אֱלֹהֵי הַעֵל אֶת הָעָם הַזֶּה וְאֶתְּךָ לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֶת אֲשֶׁר תִּשְׁלַח עִמִּי וְאֶתְּךָ אֶמְרֶתְךָ יִדְעִיתִךָ בְּשֵׁם וְגַם מִצְּאֵתְךָ חֹן בְּעֵינַי: (יג) וְעַתָּה אִם נָא מִצְּאֵתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעְנִי נָא אֶת דְּרָכְךָ וְאִדְעֶנָּה לְמַעַן אֶמְצֵא חֹן בְּעֵינֶיךָ וְרִאֵה כִּי עֵמֶךָ הִגִּיד הַזֶּה:

2. הקב"ה משיב:

(יד) וַיֹּאמֶר פָּנֵי יִלְכוּ וְהִנַּחְתִּי לְךָ:

3. נראה שמשח חוזר על אותה הבקשה, והפעם הקב"ה נענה לו:

(טו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם אֵין פָּנֶיךָ הַלְכִים אֶל תַּעֲלֶנּוּ מִזֶּה: (טז) וּבְמָה יִנְדַע אֲפֹא כִּי מִצְּאֵתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעֵמֶךָ הֲלוֹא בְּלִכְתָּךְ עֵמֶנּוּ וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעֵמֶךָ מִכָּל הָעָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: (יז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה גַם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֶעֱשֶׂה כִּי מִצְּאֵת חֹן בְּעֵינַי וְאִדְעֶנָּה בְּשֵׁם:

שלב ד'

1. משה מבקש שוב:

(יח) וַיֹּאמֶר הֲרָאִנִּי נָא אֶת כְּבֹדְךָ:

והקב"ה אומר לו לעלות להר עם הלוחות, ומיד לאחר מכן מובאות י"ג המידות של רחמים.

2. משה מבקש שוב:

פרק ל"ד: (ח) וַיִּמְהַר מֹשֶׁה וַיִּקַּד אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲו: (ט) וַיֹּאמֶר אִם נָא מִצְּאֵתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יְיָנִי לֵךְ נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבָּנִי כִּי עִם קִשָּׁה עָרַף הוּא וְשִׁלַּחְתָּ לְעֹנֶנּוּ וְלַחַטָּאתָנּוּ וְנִחַלְתָּנּוּ:

3. תגובתו של הקב"ה:

(י) וַיֹּאמֶר הַיּוֹם אֲנִי כֹרַת בְּרִית נִגְדָה לְפָנֶיךָ אֲשֶׁר לֹא נִבְרָאוּ כָּל הָאֶרֶץ וּבְכָל הַגּוֹיִם וְרִאֵה כָּל הָעָם אֲשֶׁר אֶתְּךָ בְּקִרְבּוֹ אֶת מַעֲשֵׂה יְהוָה כִּי נוֹרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ: לאחר מכן מופיעה רשימה של מצוות (לד, יא-כו).

שלב ה'.

משה עולה שוב להר לארבעים יום בכדי לקבל את הלוחות השניים, כאשר הוא חוזר פניו קורנים.

ננסה להבין את סדר התרחשות הדברים.

שלב א' - מניעת השמדה

לעניות דעתנו, ניתן לזהות שלוש מטרות שונות בפניותיו של משה לקב"ה.

ראשית, הוא רוצה למנוע השמדה.

מאחר והקב"ה רצה מלכתחילה לכלות את ישראל, מטרתו הראשונית של משה היא לבטל גזירה זו.

הוא עושה זאת אפילו לפני שהוא יורד מההר בפעם הראשונה – אין שום סיבה לרדת מההר אם האומה כולה מיועדת לכיליון¹.

משה טוען שתי טענות בפני הקב"ה:

- ראשית, הוא טוען, השמדה מוחלטת של עם ישראל תביא לחילול השם, כאשר המצרים ישמעו על כישלונו של העם לצלוח את המדבר.
- שנית, הוא מזכיר את ההבטחה לאבות.

יש לשים לב שאף אחת מהטענות הללו איננה מבוססת על זכויותיהם של ישראל.

אין בהן משום התמודדות עם השאלה כיצד בכלל יכול הקב"ה לסלוח לחטאים, או כיצד עם ישראל יכול להמשיך ולשאת את שליחותו הא-לקית.

(בשלב זה עם ישראל נמצא תחת ברית שבה בתגובה לחטא עבודה זרה הם עשויים ח"ווח להכלות!)

אלא שמאחר ומטרתו היחידה של משה בשלב זה היא למנוע את ההשמדה של עם ישראל, הוא פונה לגורמים חיצוניים – ההשפעה של פעולה זו על דמותו של הקב"ה בקרב אומות העולם, והזכויות של האבות וההבטחה שניתנה להם.

טענות אלו מספיקות בשלב זה.

הקב"ה מסכים מיד לבקשתו של משה, ללא הסתייגויות, ובלי לדבר כלל עם משה – "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו" (שמות לב, יד).

אין כאן פעולה של חנינה, או של הבעת קשר בין הקב"ה למשה, אלא רק הסכמה בשתיקה שלא להשמיד את ישראל.

משה ממחר כעת לרדת מההר, ומפסיק את עם ישראל מחטאים (לשם כך הוא אף שובר את הלוחות, ולא נדון כאן במשמעות שבירתם).

הוא משמיד לגמרי את העגל, טוחן אותו לעפר כך שלא נשאר ממנו כלום. בהמשך, הוא מצווה להרוג שלושת אלפים איש מישראל, ככל הנראה את מובילי החטא (חז"ל אומרים שמדובר במי שעבד בפועל את העגל).

במבט חיצוני ושטחי נראה שהעם זוכה מהעוון.

¹ כליה היא השמדה מוחלטת. השווה עם ההבטחה שבסוף פרשת התוכחה: "ואף גם-זאת בהיותם בארץ אויביהם לא-מאסתיים ולא-געלתיים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני ה' א-לוהיכם" (ויקרא כ"ו, מד).

למול "אני ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים" העומד בתשתית הקשר שבין ישראל והקב"ה, מכריזים ישראל "אלה א-לוקיך ישראל אשר העלוך ממצרים". בכך, מעמיד עצמו עם ישראל במציאות של השחתה.

גם אחרי שחזר בו הקב"ה מרצונו להשמיד את עם ישראל (רצון שהיה מוצדק, בחינת 'מידה כנגד מידה'), לא ברור כיצד יכולה התוכנית הא-לקית להמשיך ולהתקדם ע"פ מסלולה המקורי.
כיצד יכולים ישראל שהשחיתו להמשיך ולהיות עמו של הקב"ה?

(עם ישראל נמצא תחת ברית שבה כש"משחיתים" - כמו דוב המבול :
(יב) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נַשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ :
מקבלים השמדה טוטאלית).

משה מבקש שלמרות החטא, ישמור הקב"ה את הקשר המיוחד עם העם שיצא ממצרים, קיבל את התורה, והוא בדרכו אל הארץ המובטחת - אפילו שאותם האנשים עדיין מוכתמים בכתם החטא וההשחתה כתוצאה מהמעשה הנורא שעשו.

הוא מבקש מהקב"ה שישא את העוון, במילים אחרות, שישבול את החטא הנורא, לא רק במובן של סליחה לחוטאים, אלא במובן של מניעת כובד החטא מלכלות את החוטאים, ועל ידי כך לשמור את הקשר שלו עם ישראל והשראת שכינתו בתוכם.

בכך שהקב"ה לא מסיר שכינתו מעם ישראל במצבו הנוכחי, הוא בעצם מזהה עצמו, כביכול, עם החטא, הוא נושא את משקל החטא על כתפיו.

זוהי בקשה נועזת, שהדעת כמעט לא יכולה לסבול מטאפיזית, זה נראה כאבסורד מוחלט - לא יכול להיות חיבור וקישור בין הא-לקים לבין החטא של חילול שמו. ברור שאין תקדים לקשר שכזה.

הקב"ה מזהה עצמו עם אברהם, יצחק ויעקב כיוון שהם נשאו את שמו בעולם וקידשו אותו. כיצד יכול הוא לקרוא את שמו על עם שמחלל את שמו הקדוש?

אין כאן רק שאלה מוסרית, אלא שאלה רוחנית - השילוב שבין עם ה' לבין עובדי העגל, הוא סתירה מטאפיזית.

לראות בה' "נושא חטא" פירושו לשלב בין הקב"ה לבין החטא עצמו!

אלא שמציע הרב עזרא ביק מרבני הגוש, שזוהי בדיוק הכוונה ב"ספר" המוזכר כאן. הספר היחיד שהוזכר עד כה הוא "ספר הברית" (כ"ד,ז), שנכתב בברית האגנות המהווה חלק ממעמד הר סיני.

ספר זה הוא המבסס את הקשר שבין הקב"ה ועם ישראל - הם עמו של הקב"ה, והוא א-לוקיו של העם הזה:

אלא, שמשה יודע שמניעת העונש הכליה היא המשימה הקלה ביותר מבין המשימות שעומדות בפניו.

רק לאחר שהשבית את עבודת העגל, עליו לשקם את מערכת היחסים שבין הקב"ה לישראל: "אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל-ה' אולי אכפרה בעד חטאתכם" (לב,ל).

שלב ב' - סליחה ו'נשיאת החטא'

בשלב זה, פונה משה לקב"ה ואומר (שמות ל"ב לב) :- מקור 2- "ועתה אם-תשא חטאתם ואם-אין מחני נא מספרך אשר כתבת".

דבריו של משה מעלים מספר שאלות.

- ראשית, באיזה ספר מדובר כאן? באופן טבעי נדמה שהכוונה היא לספר התורה, אך האם זה הגיוני שמשה מתייחס בשלב זה לספר התורה עצמו, ועוד כספר כתוב?
- שנית, האם אין גישתו של משה נועזת מידי, אולי אפילו קצת יהירה?
- כמו כן, משה הודיע לעם שהוא עולה לבקש כפרה מעם ה'. הוא עומד לפני ה' ומבקש ש'ישא את חטאתם'. מהי משמעותו של מונח זה?

נפתח בתשובה לשאלתנו האחרונה.

איננו מוצאים במקרא מקרה קודם בו משמעותו של מונח זה, נשיאת חטא, היא סליחה מאת ה'.

(אמנם בבראשית י"ח,כד אומר אברהם לקב"ה: "אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבתי", אך שם אברהם מבקש שהקב"ה ישא למקום, ולא לחטאים של אנשי סדום).

אנו מוצאים ביטוי זה דווקא במשמעות שונה.

על אדם שחטא ואין לו סליחה, נאמר שהוא 'נושא עוון'.

קין אומר לקב"ה:

4. בראשית ד' יג

"גדול עוונני מנשואי".

פרשנותו המילולית של ביטוי זה היא, שהנושא את העוון מקבל עליו חלק מהמשא הכבד של החטא.

החוטא כורע תחת העומס של החטא, ונשיאת החטא על ידי מישהו אחר היא השתתפות במשא, 'נתינת כתף', לקיחת חלק, או אפילו את המשקל כולו, של העונש המוטל על כתפיו של החוטא.

כשאומרת התורה שהקב"ה נושא את העוון, המשמעות היא שכביכול, הוא מקבל את העונש שהחוטא היה מקבל, לו הקב"ה לא היה נחלץ לעזרתו.

אין זו סליחה במובנה הרגיל, אם אכן זאת ההבנה של המושג "נושא עון" יש להבין כיצד משמעות מיוחדת זו משתלבת בפרשתנו.

לאחר החטא אומר הקב"ה למשה: "רד כי שחת עמך".

בכך, מגדיר הקב"ה משמעותו של החטא היא השחתה והריסה מצד עם ישראל.

חטא העגל מהווה הפניית עורף לקב"ה.

5. ברית האגנות

הקב"ה בוחר לענות למשה בפן הטכני בלבד – התוכנית ממשיכה, כך נראה, אך ללא המשמעות הפנימית, ללא הנוכחות הא-לקית. מובן, שלא זה מה שביקש משה.

הכתוב ממשיך בתיאור העונש לעובדי העגל, לאחר מכן הוא חוזר למשה (שמות ל"ג א-ג):

"וידבר ה' אל-משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה... אל-ארץ זבת חלב ודבש..."

אמנם ה' קורא לעם "העם אשר העלית מארץ מצרים" – כלומר עמו של משה.

אבל חלק מהעונש מוסר, חלק משחיתותו של העם מכופרת, התוכנית הא-לקית תמשיך בדרכה עם משמעות וחזון, בהתאם להבטחה לאבות, כשהיא כוללת את היעד של ארץ זבת חלב ודבש.

"לך עלה מזה..." – עלה מכאן – מתוך המצב השפל בו אנו מצויים כעת, וקח את בניי לרץ ישראל.

אולם הקב"ה מבהיר למשה שהוא לא ישכון בתוך בניי, המלאך ילך לפניו: "כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה פן אכלך בדרך" – זהו המלאך של ברית האגנות אך ללא שם ה' בקירבו.

(ראה ברמב"ן, העוסק בזוהרותו של המלאך, וביחס שבינו ובין נוכחותו של הקב"ה).

בעקבות דברים אלו שמשיע הקב"ה (פסוק ד'), מתאבל העם ו"ויתנצלו בני ישראל את עינים מהר חורב".

הרמב"ן מסביר שהעם התאבל על היעדר נוכחותו של הקב"ה בתוכו.

(הרמב"ן, בקריאה מדוקדקת ורגישה, טוען כי ישראל הבינו שאפילו המלאך יהיה איתם רק בדרך המסע. זו סיבה נוספת לאבלם.

במילים אחרות, הקב"ה הסכים למלא את הבטחתו, אפילו לקרא לארץ המובטחת בשמה, אך ברגע שיגיעו לארץ ישראל, הם יהיו עם ככל העמים.

הם יזכו לצדדיה החיצוניים של הברית, אך לא למשמעות הפנימית).

משה עדיין לא סיים את משימתו...

משה מבין שהקב"ה אמנם סירב להשרות שכינתו בתוך בניי, אך הוא עצמו כלול בתוך 'הספר', הוא עדיין מושא ראוי לנוכחות הא-לוקית.

לכן, משה מוציא את אוהלו מחוץ למחנה.

התורה מתארת (ז-יא), במה שנראה כסיפור צדדי, שעמוד הענן המייצג את השכינה ממשיך לנוח על האוהל כל עוד משה נמצא בתוכו.

6. שמות ל"ג

(ז) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש יהנה יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה:

למעשה, כל אחד יכול לדרוש א-לוקים, אם רק יצא החוצה אל אהלו של משה.

שמות כ"ג: (יג) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך: (יד) שלש רגלים תחג לי בשנה: (טו) את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות פאשר צויתך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם: (טז) וחג הקציר בפורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף בצאת השנה באסף את מעשיך מן השדה: (יז) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון יהנה: (יח) לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא יליו חלב חגי עד בקר: (יט) ראשית פכורי אדמתך תביא בית יהנה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: ...

(כ) הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי: (כא) השמר מפניו ושמע בקלו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם פי שמי בקרבנו: (כב) כי אם שמוע תשמע בקלו ועשית כל אשר אדבר ואני אתי וצאתי את צרכיך: (כג) כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל האמרי והחתי והפריז והפנעני החוי והיבסי והכחתי:

שמות כ"ד: (ג) ויבא משה ויספר לעם את כל דברי יהנה ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר יהנה נעשה: (ד) ויכתב משה את כל דברי יהנה וישפם בבקר ויבן מזבח תחת הקר וישתים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל: (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים ליהנה פרים:

(ו) וישח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח: (ז) וישח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יהנה נעשה ונשמע: (ח) וישח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהנה עמכם על כל הדברים האלה:

משה בעצם אומר לקב"ה שאם הוא אינו מוכן ששמו יהיה מזוהה עם עם ישראל בעקבות החטא, הרי שגם משה כאדם פרטי אין לו מקום בספר הברית.

הברית היא ברית עם עם ישראל, והוא כיחיד מהווה שותף לברית זו.

לכן חייבת להיות דרך, אומר משה, שהקב"ה ישא את העוון, שבתוך הספר יכלל גם שמם של החוטאים, אחרת – אי אפשר יהיה לכתוב את ספר הברית כלל.

אין כאן נסיון לסחיטה מצידו של משה, אלא רק אמירה שלולא יצירת התנאי החדש שיאפשר לקב"ה להיות 'נושא עוון' ולהשרות שכינתו על החוטאים, לא תוכל הברית להתקיים כלל.

הקב"ה משיב למשה: "מי אשר חטא לי אמחנו מספרי" (לב, לג).

יש כאן בעצם מענה שלילי לבקשתו של משה.

בהמשך דבריו של הקב"ה יש היענות מסוימת לבקשה: "ועתה לך נחה את-העם אל אשר-דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם".

כלומר הקב"ה אומר שהתכנית יכולה להמשיך, לפחות במובן הטכני-גיאוגרפי.

ילך למקום עליו דיברנו" – "אל אשר-דברתי לך".

אין כאן שום איזכור לשמה של הארץ הזו, לא לחסד האבות ולא לברית!

הוא לא מרוצה מהנוכחות החלקית אותה הסכים להעניק הקב"ה לישראל, אין הוא מודה על מזלם הטוב של ישראל.

משה מבקש את הקב"ה עצמו, ולא את מתנותיו.

זוהי משמעות המילה "ונפלינו" – אנו נהיה שונים, מובדלים, ומפורשים, מכל שאר האומות בנוכחות הא-לוקית שתהיה בתוכנו (נחזור למילה זו בהמשך).

ה' מקבל את בקשתו של משה:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה גַם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֲעֲשֶׂה כִּי מִצְאָת חַן בְּעֵינַי נֶאֱדַעַךְ בְּשֵׁם:

שלב ד' – ברית חדשה

משה מבקש שוב:

(יח) וַיֹּאמֶר הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ:

והקב"ה אומר לו לעלות להר עם הלוחות, ומיד לאחר מכן, מופיע הסיפור בנקרת הצור, ושלוש עשרה המידות.

לא ננתח את ההתגלות המסתורית הזו, אבל נעמוד על נקודה אחת בלבד.

אם נבחן את פירושי חז"ל לשלוש עשרה המידות, נראה שכולן, מלבד אולי האחרונה ("ונקה"), עוסקות ביחסו של הקב"ה לחטא עצמו ולא לתשובה.

חז"ל מבארים שהמידות מכוונות ליצירת עולם עם החטא ולמרות החטא, ולא לכפרה שבאה בעקבות התשובה.

במילים אחרות, הקב"ה מגלה למשה את הסוד אותו הוא מבקש - המתבטא בייג מידות הרחמים.

הדברים מתומצתים באופן יפה מאד דרך הערה שמסבירה את חזרת שם ה' פעמיים בתחילת ייג המידות (ולפי רוב הפרשנים, מדובר כאן בשתי מידות שונות) שמופיעה בגמרא:

7. מסכת ר"ה (דף י"ז ע"ב)

"ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם."

משה מגיב להתגלות זו במשפט אחד:

8. שמות ל"ד ט

"וַיֹּאמֶר אֶם-נָא מִצְאָתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֲדִינִי ילך-נָא אֲדִינִי בְּקִרְבֹּנוֹ כִּי עַם-קִשָּׁה-עֵרְף הוּא וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנָו וּלְחַטָּאתָו וְנִחַלְתָּנוּ."

משה למד את הסוד של "ה' לאחר החטא".

קודם לכן, יכול הוא היה להשמיע רק טענות שליליות - אם לא תלך עמנו, מחק את שמי, אל תעלנו לארץ ישראל וכו'.

כעת הוא לומד ששמותיו של הקב"ה בעצם תומכים בבקשותיו, ומיד הוא מבקש את נוכחותו של הקב"ה, ובפעם הראשונה - מבקש גם שהקב"ה יסלח לעם.

הפעם, משיב לו הקב"ה באופן חיובי, הקב"ה מביטח ליצור **ברית מחודשת שתחליף את הישנה** (פסוק י'): - **מקור 3** -

"וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנִי כֹרֵת בְּרִית ... נגד כל-עמך אעשה נפלאות אשר לא-נבראו בכל-הארץ ובכל-הגוים" וְרָאָה כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתָּה בְּקִרְבֹּךָ אֶת מַעֲשֵׂה יְהוָה כִּי נוֹרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ.

המילים "ונפלינו" ו"נפלאות" מפורשות ע"י רוב הפרשנים באופן שונה זו מזו (ראה רש"י), אך הן מזכירות מאוד בצלילן.

כאומה, ישראל עדיין מצויים בחשכה, אך כיחידים, ערוך הקשר עם הקב"ה עדיין קיים.

בתיאור יפהפה של כמיהה נוסטלגית, אומרת התורה:

(ח) וְהָיָה כִּצְאֵת מֹשֶׁה אֶל הָאֱהָל יָקוּמוּ כָּל הָעָם וְנִצְבּוּ אִישׁ פֶּתַח אֱהָלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרַי מֹשֶׁה עַד בָּאוּ הָאֱהָלָה: (ט) וְהָיָה כִּבְאֵ מֹשֶׁה הָאֱהָלָה יָרַד עִמּוֹד הָעֵנָן וְעִמּוֹד פֶּתַח הָאֱהָל וְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה: (י) וְרָאָה כָּל הָעָם אֶת עִמּוֹד הָעֵנָן וְעִמּוֹד פֶּתַח הָאֱהָל וְקָם כָּל הָעָם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ אִישׁ פֶּתַח אֱהָלוֹ:

בניי נשארו לעמוד בפתחי אוהליהם, בוהים באהל מועד, ומשתחוים לדמותו של משה שנפגשת עם הקב"ה בפתח האוהל.

כיצד ניתן לגשר על הפער שנוצר?

השלב השלישי - גישור הפער

בנקודה זו מתחיל השלב השלישי.

משה מנסה להשתמש בנוכחות הא-לוקית המתגלה דרכו, כגשר עבור כל ישראל: (ל"ב יב-יג)

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-ה' רָאָה אֶתְּךָ אֲמַר אֵלַי הֵעַל אֶת-הָעָם הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֶת אֲשֶׁר-תִּשְׁלַח עִמָּי

(הקב"ה דווקא אמר לו שהוא ישלח את המלאך, אך משה מסרב לקבל תשובה זו)

וְאַתָּה אֲמַרְתָּ יִדְעִיתִךְ בְּשֵׁם וְגַם-מִצְאָת חַן בְּעֵינַי... וְרָאָה כִּי עִמָּךְ הַגּוֹי הַזֶּה." -

(ולא כפי שה' אמר " העם אשר העלית מארץ מצרים").

משה שואל את הקב"ה, מי ילך איתי בזמן שאני מנהיג את עם ישראל אל הארץ המובטחת?

בדבריו הוא רומז שהמלוה האלוקי הולך "עממי", עם משה, ולכן ראוי שיהיה זה הקב"ה בעצמו, שהרי משה נושא עמו את הנוכחות הא-לקית.

יש כאן מעין 'מלכודת' שטומן משה (או שהקב"ה מאפשר לו לטמון).

אם הקב"ה מורה למשה להוליך את העם אל הארץ, אפילו שאין בכך ייעוד רוחני פנימי, הולכת עם משה גם השכינה ומובילה את ישראל, שמצד עצמם אינם ראויים לכך.

ואכן, הקב"ה עונה בקצרה (פסוק יד):

"וַיֹּאמֶר פָּנִי יִלְכוּ וְהִנַּחְתִּי לְךָ"

משה, מעודד מתשובתו הישירה של הקב"ה לבקשתו המרומזת, חוזר על דבריו של הקב"ה: "וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם אֵין פָּנֶיךָ הַלְכִים אֶל-תְּעַלְנוּ מִזֶּה."

כלומר, אין כל עניין בהליכה פיזית לארץ ישראל, אם השראת השכינה בישראל איננה חלק מהתוכנית הא-לוקית.

כעת, מכליל משה בדבריו את העם כולו כמי שיזכה להשראת השכינה (פסוק ט"ז):

"וּבִמָּה יוֹדַע אִפּוֹא כִּי-מִצְאָתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעִמָּךְ הֲלוֹא בְּלַכְתָּךְ עִמָּנוּ וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעִמָּךְ מִכָּל-הָעָם אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה"

משה לא מבקש מהקב"ה שרק יוליך את ישראל אל הארץ.

העובדה שנמסרות לו אותן המצוות שנזכרו קודם לכן משקפת את מאמר חז"ל שהבאנו קודם, בהסבר שלוש עשרה המידות – "אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם".

התוכן הוא זהה – אך כמה שונים הדברים כשמדובר בעולם שלאחר החטא, בעם שהושחת. שימור אותה מערכת יחסים מהווה בו זמנית שחזור של אותו הדבר, אך גם מערכת שונה לגמרי.

לסיכום, מהכתובים עולה שמצוות אלו אכן מהוות את תוכנה של הברית. מהו הרעיון המרכזי של מצוות אלו, שבמבט ראשון נראות לא קשורות אחת לשניה?

הרב ביק מציע, שמצוות אלו טומנות בתוכן רעיון מיוחד: המסובב אינו תוצאה הכרחית של סיבותיו, והעתידי הוא לא רק התפתחות של העבר. במילים אחרות, למרות שהעם אכן הושחת ע"י החטא, אין זה מונע את האפשרות של השראת שכניה בתוכם.

מצוות אלו מזהירות את העם שלא לראות עצמם כמחוברים לסביבתם, לקרקע ממנה הם גדלים, אלא תמיד לנסות לנתק עצמם ממנה ולשאוף מעלה.

התורה מעבירה מסר הפוך למחשבה המקובלת שכל דבר הוא סכום של הגורמים לו, ש'האדם הוא תבנית נוף מולדתו'.

מול השקפה מוטעית זו מעמידה התורה את עיקרון הקדושה. בכל מקום בו יש קדושה, הפרי יכול לעלות גבוה יותר מנתוני הקרקע בה עליה הוא גדל.

נתבונן במצוות אחת לאחת: - מקור 9 -

1. סדרת איסורים המזהירים כנגד יצירת ברית עם האומות היושבות בכנען (לד, יב-יז). באיסורים אלו כלולה הזהרה: אתם אמנם נכנסים לארץ כנען, אך אל תהיו בשל כך כנעניים. נשים לב ללשון: "השמר לך פן-תכרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה..." – אל תיטמע בסביבה אליה אתה בא...

2. פסח – בייחוד אכילת המצות (יח). המצה היא איננה לחם רגיל, תהליך האפיה הופסק באמצעו. החמץ מסמל את ההתפתחות הטבעית. חירות ("כי בחודש האביב יצאת ממצרים") דורשת יכולת לשבור את המהלך הטבעי.

3. מצוות הבכור, בין בבעלי החיים ובין באדם (לד, יט-כ). ילד הוא תוצר של הוריו ("ברא כרעא דאבוה" – הבן הוא רגלו של אביו). הבכור, באופן מיוחד, נתפס כיוורש, כממשיך של הוריו. ההלכה קובעת שהבכור של כל בעל חי הוא קדוש. ממה נובע מעמד זה של קדושה? מעמד זה איננו תולדה של התפתחות גנטית, הוריו של הבכור אינם נחשבים לקדושים. למרות שהרחם, המקום בו היו האם והתינוק מאוחדים, הוא המקור ההלכתי לקדושה ("פטר רחם"), אין זו התפתחות טבעית. הילד הוא לא רק תוצר של אמו.

שתי המילים הללו נמצאות בסמוך לתיאור של שאר כל עמי הארץ.

הנוכחות של הקב"ה בקרב ישראל, למרות חטאיהם, תהיה לנס ולפלא שלא נראה מעולם, ובה הם יובדלו מכל שאר האומות שעל פני האדמה.

ועלינו להבין את העיקרון העומד בבסיסה של הברית החדשה הזו - רשימת המצוות הבאה מיד לאחריה.

9. שמות ל"ד

(יא) שָׁמַר לְךָ אֶת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּנְךָ הַיּוֹם הַנִּינִי גֵרֶשׁ מִפְּנֵיךָ אֶת הָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוּסִי: (יב) הַשְּׁמַר לְךָ פֶּן תִּכְרַת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה בָּא עִלֶּיךָ פֶּן יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ בְּקִרְבְּךָ... (יז) אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ:

(יח) אֶת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב יֵצְאֶת מִמִּצְרָיִם: (יט) כָּל פֶּטֶר רֹחֵם לִי וְכָל מִקְנֶךָ תִּזְכֹּר פֶּטֶר שׁוֹר וְנֶשֶׂה: (כ) וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בִּשְׂהָ וְאִם לֹא תִפְדֶּה וְעֲרַפְתּוּ כָּל בְּכוֹר בְּנֵיךָ תִּפְדֶּה וְלֹא יָרְאוּ פָּנֵי רִיקָם:

(כא) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת בְּחָרִישׁ וּבִקְצִיר תִּשְׁבֹּת:

(כב) וְחַג שִׁבְעַת תַּעֲשֶׂה לְךָ בַּכּוֹרֵי קֶצֶר חֲטִים וְחַג הָאֲסִיף תִּקּוּפַת הַשָּׁנָה: (כג) שְׁלֹשׁ פַּעֲמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי הָאָדָם יִהְיֶה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (כד) כִּי אֹרִישׁ גּוֹיִם מִפְּנֵיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת גְּבֻלְךָ וְלֹא יַחֲמֹד אִישׁ אֶת אֲרָצְךָ בַּעֲלֶתְךָ לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פַּעֲמִים בְּשָׁנָה:

(כה) לֹא תִשְׁחַט עַל חֶמֶץ דָּם זָבָחִי וְלֹא יִלִּין לִבְקָר זָבַח חַג הַפֶּסַח:

(כו) רֵאשִׁית בַּכּוֹרֵי אֲדָמְתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי בַחֲלֵב אֱמוֹ:

מצוות אלו נראות כאוסף מקרי של מצוות ולא ברור מדוע דווקא הן מהוות את הברית המיוחדת כל כך:

האיסור על כריתת ברית עם העמים היושבים בכנען, שלושת הרגלים,

הלכות בכור,

שבת,

עליה למקדש,

שני פרטים מסוימים בהלכת קרבן פסח,

הלכות העוסקות בפירות הראשונים

ואיסור בשר בחלב.

ניתן בקלות לטעון שאין כל קשר בין המצוות הנתונות לברית המדוברת.

אלא, שבקטע הבא משה מצווה:

(כז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה פְּתַב לְךָ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פָּרַתִּי אֶתְךָ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל:

כלומר זהו ספר הברית החדש, שמחליף את הישן.

למעשה, רשימה זו זהה כמעט מילה במילה, לרשימה שנכתבה בסוף פרשת משפטים, לפני שמשה כתב את ספר הברית

הקודם: - מקור 5 -

שלב ה'.

משה עולה שוב להר לארבעים יום בכדי לקבל את הלוחות השניים שבאים במקום הלוחות הראשונים, כאשר הוא חוזר פניו קורנים.

נוסיף נקודה אחרונה המבטאת את אופיה של הברית.

הברית כאן זהה לזו שנכתבה בסוף פרשת משפטים, לפני חטא העגל.
הנקודה שעולה כאן היא שקדושה יכולה לצמוח גם במקום שלכאורה נראה לא קדוש.

באופן עקרוני, זהו גם הרעיון המבוטא במעמד הר סיני - הקב"ה יורד להר כדי לשכון בתוך בני ישראל.

מעמד זה מזכיר מיד את הביטוי השגור בפי חז"ל כשהם מתארים את הצדיקים - **"מרכבה לשכינה"**. בכדי שבני אדם יהיו בסיס לקדושה, שיהיו מקום מושבו של הקב"ה (**"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"**), יש להתגבר על כל המבנה הטבעי של סיבה ותוצאה, רק כך יכול הא-לקי לשכון בקרב בני האדם.

אולם החטא יוצר בעיה רצינית.
מובן שאדם מוסרי, שעובד את הקב"ה, מקבל את תורתו ומקיים את מצוותיו, יכול להיות מקום למושבו של הקב"ה ובסיס לקדושה. אך באופן לוגי, חטא העגל הורס את החלום הזה - **"כי שחת עמך"**.

לכן, יש ליצור מחדש את הברית, אך בתנאים חדשים לגמרי, שונים לחלוטין ממה שהכרנו עד כה.

כיצד יכול ההרס שבחטא להיות בסיס לקדושה?

התשובה מצויה במסתורין שבשלוש עשרה המידות, ב**"נשיאת החטא"**.
ה' - לפני החטא ואף לאחריו.

ההיסטוריה השתנתה לגמרי אחרי החטא, דווקא בשל כך שבאופן בלתי ייאמן - היא נמשכת.

4. שבת (יט). השבת כוללת כל כך הרבה מסרים, שקל לקשר אותה כמעט לכל רעיון. אולם נשים לב להקשר המיוחד אצלנו: **"ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת בחריש ובקציר תשבת"**. בפרשה זו, שבת היא **הלכה אנטי חקלאית**. זריעה וחרישה - עבודת האדמה המוציאה לפעל את הפוטנציאל שלה, **נאסרות יום אחד בשבוע**.

5. שבועות וסוכות (כב). בניגוד לפסח, לא מוזכרת כאן אף מצווה מסוימת, אנו מוצאים כאן רק את הציווי לחגוג את החג. לדעתי, פסוק זה הוא הקדמה לפסוק הבא, שבו מופיעה מצווה עלייה לרגל. נשים לב, שהחגים קרויים כאן בשמות החקלאיים: **"קציר חטים וחרג האסיף"**. לאחר ציוני החגים מופיעה מצווה עליה לרגל (כג). שלוש פעמים בשנה יהודי מצווה להיפרד מבינתו, שדהו ומשפחתו (הפסוק מוגבל לזכרים בלבד, זוהי המצווה היחידה שממנה נשים פטורות באופן כה מפורש), והוא יוצא לדרכו למקום משכנה של הקדושה, להיראות לפני ה'. טבעי שלאדם יש בית, שדה וכדו', אך הוא חייב להיות מסוגל לעזוב דברים אלו ולעלות לקב"ה. גם החקלאי, איש האדמה, איש המחובר לאדמה, חייב לנתק את עצמו ולעלות. הוא **לא שייך לאדמה**.

6. **"לא-תשחט על-חמץ דם-זבחי ולא-ילין לבקר זבח חג הפסח"** (כה). קרבן הפסח, חייב להיות מנותק לגמרי מהחמץ, הוא לא יכול להתקיים לצידו של החמץ, שמייצג, כפי שראינו, את התוצר הטבעי של האדמה. כמו כן, הקרבן צריך להיאכל בלילה אחד, ואסור להשאיר ממנו כלום עד הבוקר. הוא לא חלק מהחיים הטבעיים, במסגרתם ניתן לאכול מתי שאדם חפץ.

7. ביכורים (כו). מצווה זו מהווה מקבילה חקלאית למצוות הבכור שראינו לעיל. הפירות גדלים על העץ כתוצר טבעי, אך הם לא מהווים חלק רגיל מהעץ - הם קדושים וחובה להביאם לבית ה'. ראוי לציין את ההבדל שבין ביכורים לבין תרומות ומעשרות, שלא מוזכרים כאן. כשיש לאדם תרומות ומעשרות, עליו להצהיר עליהם במפורש כדי שיקבלו מעמד של קדושה. במצוות הביכורים המופיעה אצלנו, בדיוק כמו בבכור, **הקדושה חלה ללא צורך במעשה**, למרות שבקרקע בה הם גדלו לא נטמנו זרעי קדושה'.

8. בשר וחלב (כו). ללא ספק, מדובר כאן במצווה לא פשוטה. נבחן את הפסוק הקשה והמוכר כל כך: **"לא תבשל גדי בחלב אמו"**. חז"ל מסבירים שמדובר כאן בדימוי - אסור לאכול או לבשל בשר וחלב יחד. מדוע? נראה לי שדרך הדוגמא שמביאה התורה ניטיב להבין את הדבר.

מי שגדל במסגרת הלכתית מובהקת, מפריד באופן טבעי בין שני סוגי מזון - בשר וחלב. ישנן מסעדות חלביות ומסעדות בשריות. אך אין כל בסיס טבעי לחלוקה זו. אחרי הכל, החלב הוא תוצר של הבהמה, בטבע הבשר והחלב מופיעים יחדיו. התורה מצהירה בדיוק על ההיפך - יש ניגוד בין התינוק שנולד מאמו, לבין חלב האם שמהווה את הבסיס לגדילתו וטיפוחו. מצווה זו מבטאת את הרעיון של ברית זו - **דברים לא שייכים בהכרח למקורם**. בכדי להדגיש זאת, נבחרה הדוגמא הטבעית ביותר, הקשר החזק ביותר בטבע - הקשר בין אם שמהווה מקור לילדה ולתזונתו, לבין הילד עצמו. קשר זה חייב להישבר, וצריך אפילו להנגיד בין שני צדדיו.